

Aizliegtas vienošanās

Konkurences padome

Ieva Šmite

Konkurences padomes
Aizliegtu vienošanos departamenta direktore

2021. gada 15.decembrī

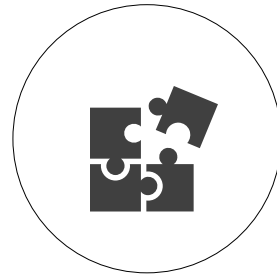
Konkurences padomes kompetence

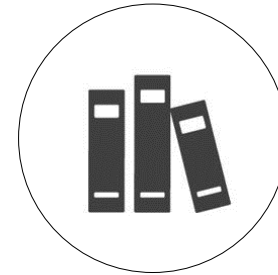
**Aizliegtas
vienošanās**

**Dominējošā stāvokļa
jaunprātīga izmantošana**

Apvienošanās

**Normatīvo aktu
kontrolē**

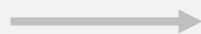

Publiskās personas

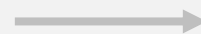
Pārkāpuma lietas izskatīšanas termiņi

Konkurences padome pieņem lēmumu **sešu mēnešu laikā** no lietas ierosināšanas dienas

Ja objektīvu iemeslu dēļ šo termiņu nav iespējams ievērot, **iestāde to var pagarināt uz laiku līdz vienam gadam**, skaitot no lietas ierosināšanas dienas

Savukārt, **ja lietā nepieciešama ilgstoša faktu konstatācija**, Konkurences padome ar motivētu lēmumu var pagarināt lēmuma pieņemšanas termiņu uz laiku, **kas nepārsniedz divus gadus** no lietas ierosināšanas dienas

Lietas izpētes stadijas

Lietas ierosināšana

Izmeklēšanas darbības

Piemēram, inspekcija jeb nepieteikts apmeklējums lietas dalībnieku īpašumos, lai iegūtu pierādījumus. Inspekcijas var arī nenotikt.

Pierādījumu analīze

Faktu vēstule

Izklāsts par iestādes konstatētajiem faktiem. Dalībnieki var iepazīties ar lietas materiāliem, izteikt viedokli un iesniegt papildu informāciju.

Lēmuma pieņemšana

Kas ir aizliegts?

Normatīvais regulējums – KL 11.pants / LESD 101.pants

Ir aizliegtas un kopš noslēgšanas brīža spēkā neesošas tirgus dalībnieku vienošanās, kuru **mērķis vai sekas** ir konkurences kavēšana, ierobežošana vai deformēšana Latvijas teritorijā, to skaitā vienošanās par...

Konkurences likuma 11.panta pirmajā daļā ir uzskaitīti aizliegtu vienošanos veidi. Taču ir būtiski atcerēties, ka minētie veidi ir tikai piemēri.

LR Augstākās tiesas Senāta 20.06.2014. Spriedums lietā Nr.SKA-333/2014.

- ! **Galvenais princips:** Jebkuram tirgus dalībniekam sava komercdarbība, plāni un rīcība tirgū ir jāveido patstāvīgi un neatkarīgi.

Iepirkumu karteži
ir starp Latvijas
konkurences vides
būtiskākajām
problēmām.

*Saskaņā ar Konkurences padomes
2018. gada sabiedriskās domas pētījumu.*

13 lēmumi
7 karteži
iepirkumos

10 milj.
eiro naudas sodi

73 brīdinātas
personas

2017-2020 gads

Semināri
«inficēto nozaru
pārstāvjiem».

Iesniegumi no
iepirkumu rīkotājiem.

Par ko nedrīkst vienoties?

Cenas

cenās veidošanas noteikumi

Tirgus sadale

teritorija, klienti

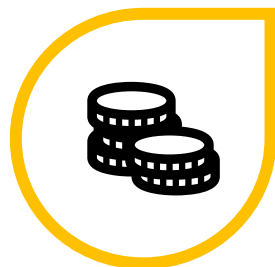
Ražošana

apjomi, realizācija

Iepirkumi

piedalīšanās, nepiedalīšanās,
iepirkuma noteikumi

Naudas sods

≤10% no apgrozījuma

Liegums piedalīties iepirkumos

1 gads

Kad var uzsākt izpētes lietu?

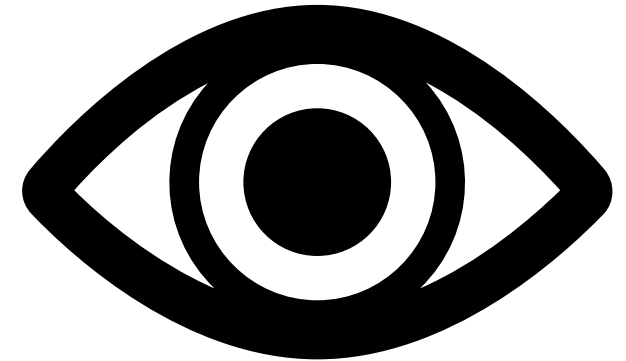
- Iesniegums;
 - Anonīms iesniegums (piemērs, «Melio 2» lieta);
 - Iecietības programma (piemērs, «Moller lieta», «Skatuves tehnikas izplatītāju» lieta);
 - Citas institūcijas sniegta informācija (KNAB, ENAP, CFLA, pasūtītāji, utt.);
 - KP uz savas iniciatīvas pamata
-
- **! Lietas izvērtētas, ievērojot iestādes prioritizācijas stratēģiju, jo tām ir lielāka ietekme uz sabiedrību un uzņēmējdarbības vidi**

2021. Gada 1.pusgads?

- veiktas 5 prevencijas procedūras, kopumā brīdinot 15 juridiskas personas.

Visi minētie gadījumi bija attiecināmi uz iespējamiem pārkāpumiem publiskajos iepirkumos:

- tika saskatītas aizdomas par saskaņotiem pretendentu piedāvājumiem, piemēram, izmantojot vienu un to pašu apakšuzņēmēju, kas, piemēram, vienā gadījumā, noveda pie līdzīgās piedāvātās līgumcenas, piesaistot vienus un tos pašus speciālistus, pasūtītājam iesniedzot identisku objekta veidola uzmetumu;
- joprojām novēroti sakritības pašā piedāvājuma tekstā, piemēram, tehniskajos piedāvājumos. Savukārt, vienā gadījumā, bija situācija, kas noveda 2 neatkarīgus tirgus dalībniekus pie pazīmēm par saskaņotu piedāvājumu iesniegšanu, jo abi bija pilnvarojuši vienu un to pašu pilnvaroto pārstāvi (konsultantu/ ārpakalpojuma sniedzēju), kas arī sagatavoja šos piedāvājumus un iesniedza pasūtītājam EIS sistēmā, prevencijas laikā minētā persona to arī atzina, savukārt, uzņēmumi par konkurences tiesībām kontekstā, kas tas varētu novest pie pārkāpuma, nebija pat aizdomājušies.
- Brīdināto uzņēmumu darbības jomas - Celtniecības tehnikas un iekārtu noma, Būvniecības mašīnu un iekārtu iznomāšana un ekspluatācijas līzings, dzīvojamo un nedzīvojamo ēku būvniecība, Elektromontāža, elektroinstalācija, Elektroinstalācijas ierīkošana), Nekustamais īpašums Starpniecība darbībā ar nekustamo īpašumu, Sava vai nomāta nekustamā īpašuma izīrēšana un pārvaldīšana, Celtniecības un remonta darbi, dzīvojamo un nedzīvojamo ēku būvniecība.

Pārkāpēju izslēgšana no iepirkumu procedūrām

Liegums (izslēgšana no iepirkuma procedūras) ir spēkā **gadu** pēc lēmuma, ar kuru konstatēts pārkāpums, spēkā stāšanās

Minētais liegums **netiek piemērots** gadījumos, kad kompetentā institūcija, konstatējot konkurences tiesību pārkāpumu, kandidātu vai pretendentu ir **atbrīvojuši no naudas soda**

Uzticamības atjaunošana

<https://www.kp.gov.lv/lv/korporativa-konkurences-tiesibu-ieverosanas-programma>

Vienošanās formāti

Izmantojot asociāciju

Strādā paralēli pie diviem tirgus dalībniekiem pie konkurentiem

KP 24.02.2012. Lēmums Nr.E02-13 Par KL 11.p.pirmās daļas 1. un 5.p. pārkāpumu SIA «MN Īpašumi» un SIA «Info Būve» darbībās

Izmantojot kopējas telpas

KP 10.12.2015. Lēmums Nr.E02-56 Par Konkurences likuma 11.panta pirmajā daļā noteiktā aizlieguma pārkāpumu SIA "Optika un Diagnostika" un SIA "Arbor Medical Korporācija" darbībās.

Vienošanās formāti: pilnsabiedrības

Izmantojot piegādātāju apvienības/pilnsabiedrības

2011. gadā **KP sodija 5 būvuzraudzības un projektēšanas pakalpojumu sniedzējus**, kas kopīgai komercdarbībai un dalībai Eiropas Reģionālās attīstības fondu iepirkumos bija nodibinājuši pilnsabiedrību, ko izmantoja kā **platformu informācijas apmaiņai par dalību dažādos citos iepirkumos**.

Lai arī piedāvājumu iepirkumos iesniedza pilnsabiedrība, darbus faktiski veica tikai viens vai divi izvēlēti tās biedri. Pārējo dalība bija formāla.

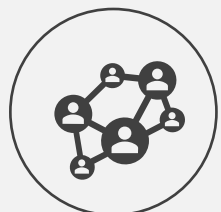
Vienošanās formāti: pilnsabiedrības

Pilnsabiedrību kā darbības modeli ieteicams izmantot **mazajiem un vidējiem uzņēmumiem**, lai piedalītos lielākajos iepirkumos, kuriem tie individuāli nespēj kvalificēties

Jāatceras

Pilnsabiedrību **nedrīkst izmantot kā aizsegu tirgus sadalei**

Pilnsabiedrību **nedrīkst izmantot plašākai sadarbībai**, nekā to paredz konkrētais iepirkums

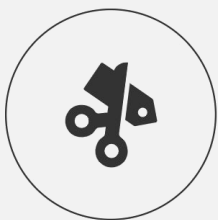

Jāvērtē, **vai** katrs apvienības biedrs **nebūtu spējīgs līgumsaistības pildīt patstāvīgi**

Aizliegts apmainīties ar sensitīvu informāciju, kas var ietekmēt konkurenta rīcību tirgū

Pazīmes, ka iepirkums ir *kartelizēts*

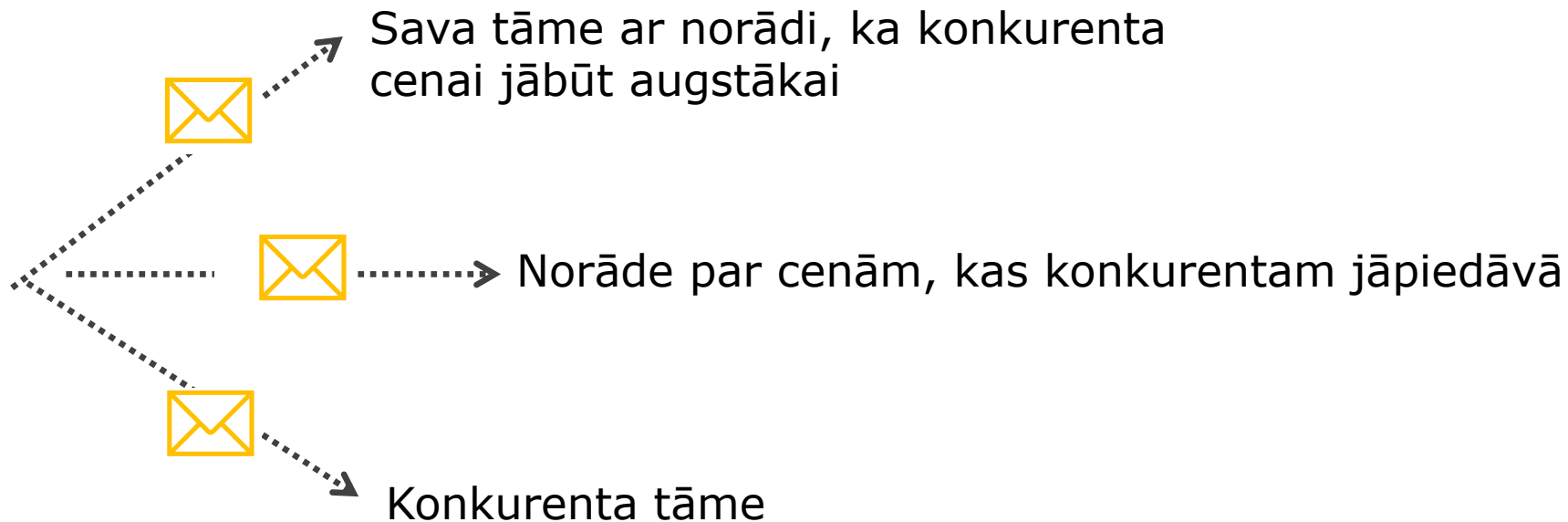

Viens un tas pats pretendents regulāri piedāvā zemāko cenu un tādējādi regulāri uzvar

Situācija vērtējama ilgtermiņā. Ja pastāv iepirkumu sadale, tad citos līdzīgos iepirkumos šis pretendents regulāri zaudē.

Piefiksējiet faktus, apmainieties pieredzē ar citiem pasūtītājiem.

**Ieplānotais
uzvarētājs**

Energobūvnieku iepirkumu kartelis

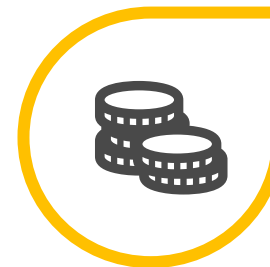
26 uzņēmumi, **316** iepirkumi

*(..) Tava cena ir
9 048,68 LVL bez
PVN!!! Lūdzu pamaini
tāmi sev raksturīgā
veidā!!! (..)*

*(..) Tā ir mana
piedāvājuma cena,
savai cenai pieliec klāt
5-10 %*

*Pielikumā būs 7 tāmes, kopējā summa
60 595,15 LVL bez PVN. Lūdzu pieliec
klāt savai 4 tūkstošus bez PVN un tāmi
izveido sev raksturīgā veidā (..)*

	Sods – procenti no iepriekšējā finanšu gada apgrozījuma	Sods - Ls	Iepirkumu skaits
SIA Austrumu Enerģoceltnieks" (SIA „Būvēnerģoserviss”)	7,5%	41 957	159
SIA „RIO”	7,5%	194 171	134
SIA „Daugavpils Enerģoceltnieks”	7,5%	57 559	116
SIA „SZMA”	6,5%	73 996	83
SIA „Vidzemes Enerģoceltnieks”	6,5%	471 106	62
SIA „Darleks”	6,5%	22 098	77
SIA „ELPOLI”	5,5%	27 110	49
SIA „ELBRA”*	4,6%	37 326	85
SIA „Latgales Elektromontāža”	4,5%	25 211	13
Alūksnes rajona SIA firma „Alūksnes Enerģoceltnieks”	4,5%	64 056	30
Rēzeknes pilsētas PMK SIA "Enerģoceltnieks"	4,5%	6 239	16
SIA „Farads”	3,5%	51 966	7
SIA „Firma „Spriegums””	3,0%	15 761	7
SIA „EMPOWER”	3,0%	303 638	5
SIA „Aiviekstes Enerģobūvnieks”	3,0%	117 991	5
SIA „DEMP”	2,5%	544	3
SIA „Rīgas Enerģo Būve”	2,0%	771	2
AS „SZMA V”	2,0%	53 875	2
SIA „Latvijas Enerģoceltnieks”**	1,9%	309 362	3
SIA „OMS”	1,5%	30 345	1
SIA „BESECKE”	1,5%	40 860	1
SIA „TELMS”	1,5%	37 228	1
SIA „INTEL”	1,5%	2 566	1
SIA „MCD”	1,5%	8 505	1
SIA „J.E.F.”	1,5%	16 540	1
SIA „Krāslavas Enerģoceltnieks”	1,5%	776	1

Kopējais naudas sods
Ls 2 011 557

Izslēgšana no iepirkumiem uz vienu gadu

* Sākotnējais naudas sods samazināts par sadarbību ar Konkurences padomi izmeklēšanas ietvaros

** Sākotnējais naudas sods samazināts, lai to samērotu ar konkrēto iepirkumu apjomu

Pierādījumu pieļaujamība dažādos procesos

Tiesu judikatūru ir atzīts, ka

«Administratīvajā procesā ir pieļaujami un izmantojami pierādījumi, kas iegūti kriminālprocesa ietvaros»

Skat.LR Augstākās tiesas Senāta 28.01.2013.Spriedums Lietā Nr. SKA – 69/2013

Prakse:

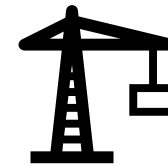
«Latvenergo» jeb energobūvnieku kartelis

«Latvijas Dzelzceļa» organizētie iepirkumi

«Nano ūdens» lieta

Būvnieku lieta

Kopīgas procesuālās darbības

- Kopīga sadarbība ar **KNAB**
- Kopīga sadarbība **ENAP**
- Izmantojot arī **citū tiesībsargājošo iestāžu** resursus - IT

«Būvnieku karteļu lietas» sešniekā – pieci būvnieki un viens politiķis ▶

08.09.19

Būvnieku karteļa lietas dēļ sola mainīt likumus ▶

06.09.19

Konkurences padomes pilnvaras

Izmeklējot pārkāpumus Konkurences padome ir tiesīga veikt procesuālās darbības, kas pēc būtības ir «kratīšanai» pielīdzināms process.

Procesuālās darbības notiek ar:

- Tiesas sankciju
- Policijas klātbūtni

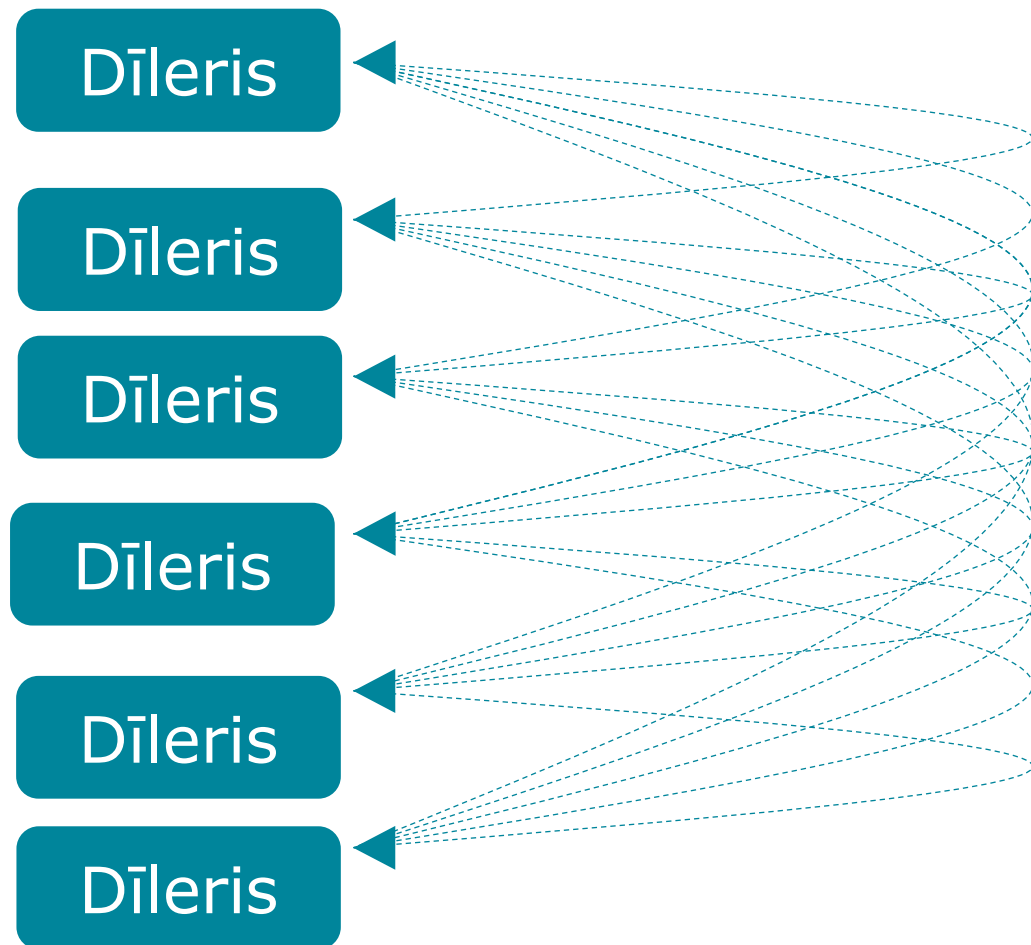
! Iestāde var **sodīt par nesadarbošanos** līdz 1 % no tirgus dalībnieka iepriekšējā gada neto apgrozījuma.

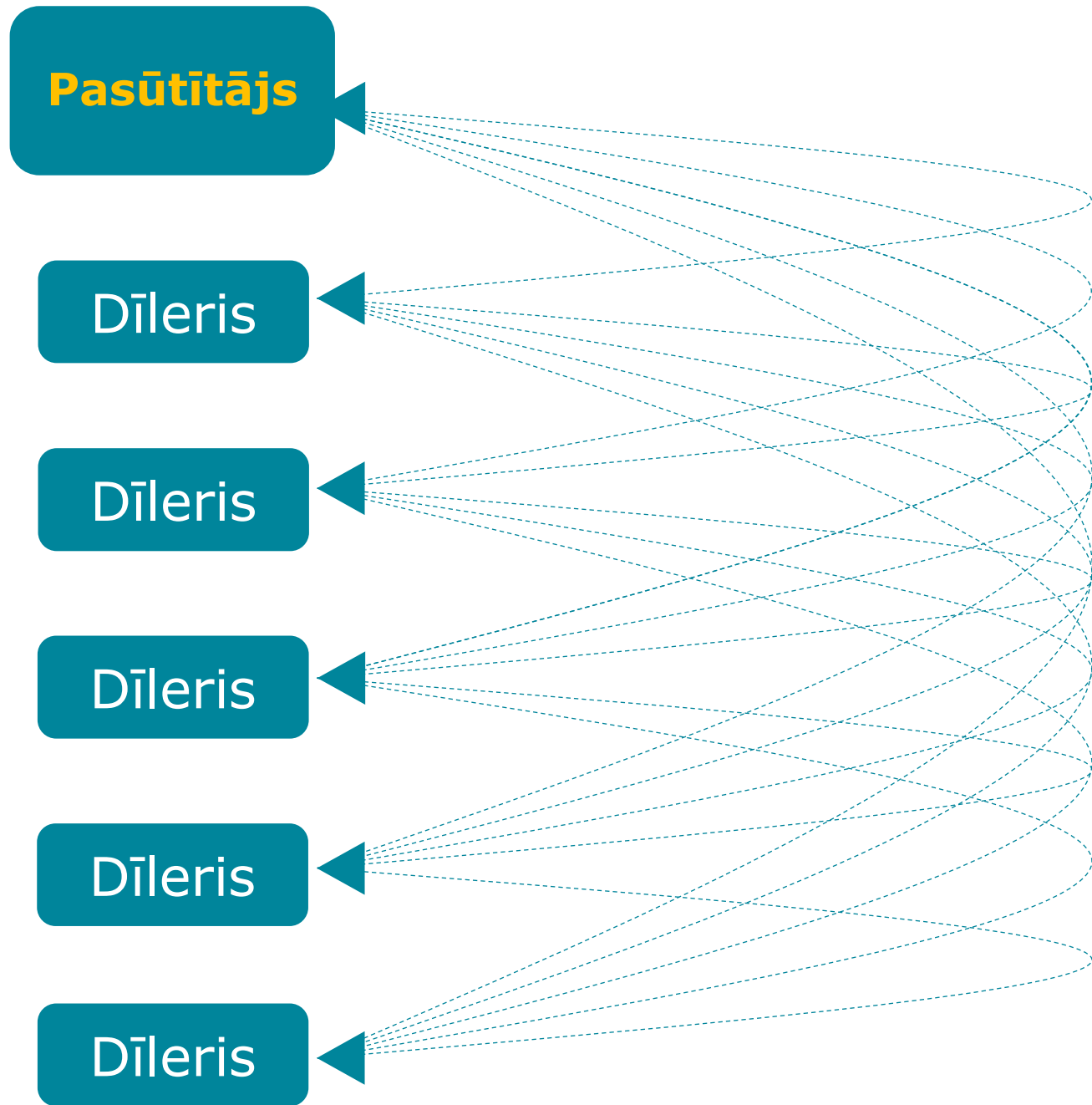
<http://www.kp.gov.lv/files/pdf/IwRWSKCcqv.pdf>

Skat. 22.12.2016. lēmumu Nr.32

Auto tirgotāju kartelis

Vēlos informēt, ka tuvākajās dienās Ēdoles pagasta padome izsludinās konkursu/cenu aptauju par pasažieru autobusa piegādi. Ar pasūtītāju un AGB mēs esam jau veikuši pārrunas un iestrādes, tāpēc lūgums Jums to respektēt un konkursā nepiedalīties

“Pielikumā nosūtu Tev sagatavotu specifikāciju Jūsu formā. Kad esat izsludinājuši lūdzu padod ziņu un es sagatavošu savu un pārējo pretendentu piedāvājumus

Gaismas, skaņas, video iekārtu kartelis

10 uzņēmumi

(..) Esam gana daudz patērējuši naudu demonstrējot iekārtas un taisot semināru, kā rezultātā ir sarūpēts viens iepirkums operai.

Lūgums respektēt mūsu ieguldīto darbu un līdzekļus LNO iepirkumam, kurš parādīsies tuvākajās dienās.

Visu labu, ...

(..) Gribētu ar jums vienoties, ka netiek man traucēts gaismas tehnikas iepirkums Leļļu teātrim. Apskatot specenes paši sapratīsiet, kas ar to domāts. Iepriekš pateicos par atsaucību!

Pasūtītāja loma aizliegtā vienošanās

30.03.2017 **lēmums par gaismas sistēmas iepirkumiem**

«...pasūtītājam nav paredzēta nauda projekta izstrādei, projektu pašam pasūtītājam izstrādāt nav pietiekošas kvalifikācijas, tādēļ pirmā kompānija, kuru pasūtītājs uzaicina sniegt konsultācijas par iespējamā projekta izstrādi, arī izstrādā darba uzdevumu»

«...pasūtītājam nav attiecīgu speciālistu, iepirkumu komisijām trūkst izpratnes par publisko iepirkumu jomu, Latvijā nav standartu šajā jomā» un «pasūtītāja rīcība bijusi pamatā lietas dalībnieku darbībām, tostarp, pasūtītāja izvirzīta obligāta prasība pēc diviem derīgiem piedāvājumiem pie tik maza tirgus un specifiskas nozares patiesībā tikai kroplu tirgu»

Pasūtītājs - karteļa veicinātājs/dalībnieks

«**Facilitators**» **karteļa atbalstītājs** - persona/uzņēmums/asociācija, kas **aktīvi** atbalsta karteli

Piemēram:

- nodod informāciju karteļa dalībniekiem (auditora firma)
- piedāvā savas telpas (karteļu dalībnieku sanāksmēm)
- darbojas kā mediators starp karteļu dalībniekiem

Tiesa: **karteļa atbalstītāju** var sodīt, piemērojot naudas sodu

Jautājums ir izvērtēts AC Treuhand (C-194/14P) lietā

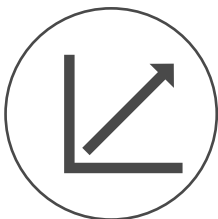
Pasūtītājs - karteļa veicinātājs/dalībnieks

«Facilitatoram» **nav obligāti jādarbojas tajā pašā tirgū**, kur darbojas karteļu dalībnieki

Karteļa atbalstītājam jāspēj paredzēt, ka tam var tikt **piemērots naudas sods** (*Treuhand spriedums*)

Naudas sodu «facilitatoram» var piemērot **no kopējā tirgus dalībnieku apgrozījuma**, nevis no apgrozījuma, kas veidojas karteļu dalībniekiem no pārkāpumā iesaistītā tirgus

«**Facilitators**» atzīst lietās, kur privātie uzņēmumi organizē iepirkumus un ir iesaistīti aizliegtā vienošanās ar karteļa dalībniekiem (jo tas nav iepirkums, kuru organizē amatpersonas, kad to var iespējams kvalificēt kā korupcijas lietu) (*Lietuvas prakse*)

Aizliegtas vienošanās ar tiešu vai netiešu pasūtītāju iesaisti

Pasūtītāja pārstāvju **tieša iesaiste** karteļa organizēšanā

Rīgas satiksmes nano ūdens iepirkums

12.04.2019. lēmums

«**RS darbinieks** [pers. A] RS 1. iepirkuma ietvaros sagatavoja pretendentu RS Baltic, Alchimica Latvija un MJ Partneri iepirkumu piedāvājumu cenu salīdzinājumu un **apmainījās ar šo informāciju**»

un, ka

«RS ne tikai piedalījās aizliegtās vienošanās īstenošanā, bet arī **iesaistījās pretendentsniedzamo piedāvājumu saskaņošanā un bija informēta par pretendentu atlasī un mērķi imitēt konkurenci**, ar kuru pretendenti tika atlasīti gan iepriekš noteiktā uzvarētāja noteikšanai, gan aizsega piedāvājumu iesniegšanai»

Sveiks
saņēmāt no Rīgas Satiksmes?

Jaa!
jau straadaajam pie shitaa!

ko Jūs stradajiet?
Jums neko nevajadzētu darīt!

Tas bija Jūsējais!?

Izziņu Māris izņemsi, piedāvājumu
ari mēs sagatavosim!
nu ja!!!
X tak tev teica, ka bija aizbraucis!

Es jau nodmaaju ka shito vajag
uzvareet! [..]

diemžēl! [..]

Galvenais ka biju jau runat ar
cilvēkiem!
piektdien
Bet nu ok, ja 100% tas juuseejais
tad viss kaartiibaa, galvenais lai
kaads cits tur nelien!

1) Pašnovērtējuma rīks karteļu risku mazināšanai ir pieejams gan drukātā formātā, gan elektroniski: <https://ej.uz/parbaudiuznemumu>;

2) informatīvs materiāls iepirkumu rīkotājiem “No karteļiem brīvs iepirkums”

- <https://www.kp.gov.lv/lv/media/1006/download>

3) pretendentu pārbaudes rīks “Karteļu signālsaraksts”

- Karteļa signālsaraksts ir iespējamo karteļa pazīmju saraksts, kas var kalpot kā palīgmateriāls iepirkuma organizētājam jeb pasūtītājam pretendentu piedāvājuma izvērtēšanā. Pašnovērtējumā izveidotais saraksts nav izsmelošs un tajā ir iekļautas tikai raksturīgākās pazīmes, kas var liecināt par iespējamu pārkāpumu.

- <https://www.kp.gov.lv/lv/media/1009/download>

4) Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) izstrādātās vadlīnijas karteļa vienošanos apkarošanai publiskajos iepirkumos

- <https://www.kp.gov.lv/lv/media/1015/download>

Pazīmes, ka iepirkums ir *kartelizēts*

Konkurējošos piedāvājumos ir **vienādas gramatikas, interpunkcijas u.c. kļūdas**, kas nevar rasties, ja piedāvājumi tiek gatavoti patstāvīgi – *Copy-Paste* princips. Sakritības noformējumā

Piemēram,

Nolikuma specifikācijā: "Marinētie gurķi, iepakojumā 3 l skārda burkāš"

Piedāvājumos: "Marinetie gurķi iepakojumā 3 l skarda burkāš,"

Pretendents savos dokumentos kā kontaktinformāciju norāda **konkurenta datus** (tālruņa numuru, adresi, faksu)

Uzmanīgi iepazīstieties ar dokumentāciju, šādas pazīmes fiksējiet un informējiet Konkurences padomi.

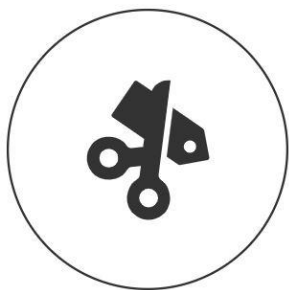
Pazīmes, ka iepirkums ir *kartelizēts*

Norādīta **viena un tā pati persona** vairākos piedāvājumos, piemēram, kā darba aizsardzības speciālists, darbu koordinators/uzraugs

KP lēmums Nr.E02-24 Par pārkāpuma konstatēšanu, tiesiskā pienākuma un naudas soda uzlikšanu. Par Konkurences likuma 11.panta pirmajā daļā noteiktā aizlieguma pārkāpumu SIA „Broveks” un SIA „Abama Holding” darbībās.

Abu pretendentu piedāvājumus pasūtītājam iesniedza viena persona - SIA „Broveks” valdes loceklis, ko SIA „Abama Holding” bija nolīdzis kā tāmētāju SIA „Abama Holding” piedāvājuma sagatavošanai Konkursam.

Viens un tas pats pretendents **regulāri piedāvā zemāko cenu** un tādējādi regulāri uzvar

Situācija vērtējama ilgtermiņā. Ja pastāv iepirkumu sadale, tad citos līdzīgos iepirkumos šis pretendents regulāri zaudē. Piefiksējiet faktus, apmainīties pieredzē ar citiem pasūtītājiem.

Pazīmes, ka iepirkums ir *kartelizēts*

Kā **kontaktpersona** divos vai vairākos piedāvājumos norādīts **viens un tas pats cilvēks**

Vairākos piedāvājumos ir **viena pilnvarotā persona**

Pazīmes, ka iepirkums ir *kartelizēts*

Uzvarētājs atkārtoti ņem kā **apakšuzņēmējus** vienus un tos pašus uzņēmumus, **turklāt tie arī piedalījušies iepirkumā**, bet neuzvarēja, jo to piedāvātās cenas bija ievērojami augstākas. Viens uzņēmums no otra nomā tehniku

Situācija vērtējama ilgtermiņā, fiksējot faktus, apmainoties ar informāciju ar citiem pasūtītājiem.

Pretendents ir uzvarējis, bet savu piedāvājumu **pēkšņi atsauc**. Rezultātā uzvar nākamais lētākais

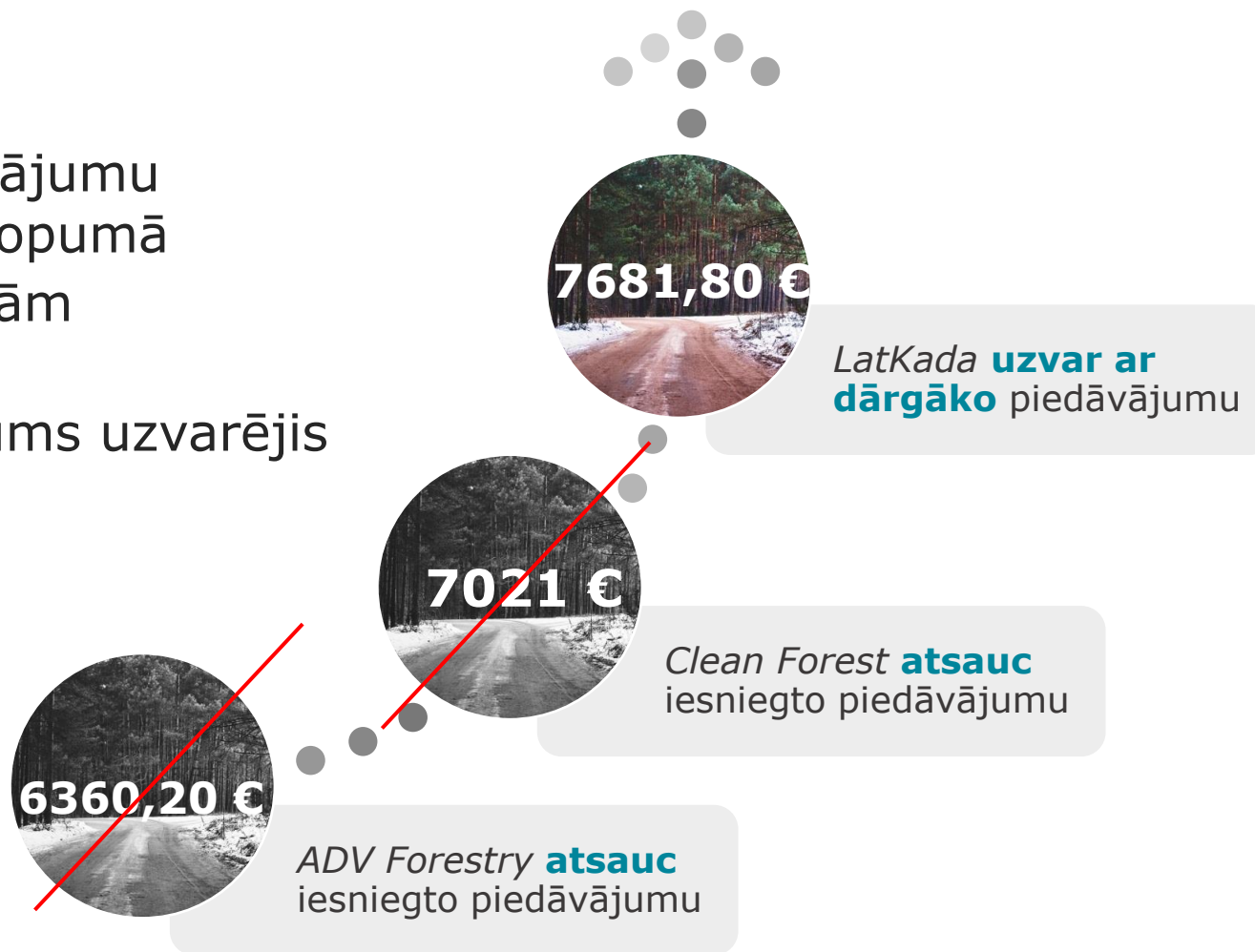

Uzziniet atsaukšanas iemeslus un informējiet Konkurences padomi.

Maldināšanas shēmas

Piemērs lētāko piedāvājumu
atsaukšanai vienā no kopumā
28 viena iepirkuma daļām

Šādi dārgāks piedāvājums uzvarējis
vismaz septiņās daļās

Konsultēties ar Konkurences padomi

Konsultācijas par kādu konkrētu situāciju/iesniegumu, vai iecietības pieteikuma potenciālo sagatavošanu/iesniegšanu

Garantēta anonimitāte, ja uzņēmuma pārstāvis nevēlas sevi atklāt

Ja, kāda konkrēta situācija/fakti tiek atklāta konsultatīvos mērķos, KP **tā netiek izmantota savādākam mērķim** (t. sk. komercinformācija)

Konkurences padome

Brīvības iela 55
tālr. 67282865
pasts@kp.gov.lv

www.kp.gov.lv
@KPgovLV

Ieva Šmite
tālr. 67365221
e-pasts: ieva.smite@kp.gov.lv